

مسعود معینی پور
رئیس کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

یکی از مسائل بنیادین در فهم تحولات اخیر ایران، نحوه روایت ما از گذشته تاریخی، به ویژه دوره های منتهی به انقلاب اسلامی است. روایت مسلطی که طی سال ها بازتولید شده، اغلب روایتی مطلقاً سلبی، تقلیل یافته و کاریکاتوری است؛ روایتی که نه تنها درباره پهلوی، بلکه درباره دوره هایی همچون قاجار نیز صدق می کند. در این روایت، تاریخ گذشته به مجموعه ای از ناکامی ها، خیانت ها و بی کفایتی ها فروکاسته می شود و هرگونه اشاره به خد مات، زیرساخت ها یا تحولات اجتماعی و فرهنگی آن ادوار یا نادیده گرفته می شود یا به صورت گزینشی به دوره ای دیگر نسبت داده می شود. در این چهارچوب، پهلوی به مثابه «دیگری» جمهوری اسلامی تعریف می شود؛ دیگری ای که تخصاص هویتی با آن، واقعیتی انکارناپذیر است. سیاست هویت، الگوی توسعه، نسبت با دین، ایرانیّت و استقلال سیاسی در جمهوری اسلامی تفاوتی بنیادین با پهلوی دارد و همین تفاوت ها نیز بستر شکل گیری انقلاب اسلامی را فراهم کرد. بحران های اقتصادی، وابستگی ساختاری به قدرت های خارجی، تهی سازی هویتی جامعه، تضعیف عناصر اسلامی و خدشه دار کردن هویت ملی، همگی در متن تجربه تاریخی پهلوی وجود داشته و به انفجار اجتماعی منجر به انقلاب انجامیده است. تأکید بر این وجوه، نه تنها مشروع بلکه ضروری است. مسئله اما از جایی آغاز می شود که روایت رسمی، با نفی مطلق هرگونه کنش یا دستاورد، به انکار بدیهیات تاریخی می رسد. این انکار، نه به تقویت موضع روایت رسمی، بلکه به تضعیف آن در سطح افکار عمومی منجر می شود.

وقتی مخاطب با داده های ساده ای مواجه می شود که نشان می دهد در دوره هایی از تاریخ معاصر، اقداماتی در حوزه زیرساخت، آموزش، شهرسازی یا نهادسازی انجام شده؛ اما این واقعیت ها در روایت رسمی به کلی غایب هستند، شکافی در اعتماد شکل می گیرد. این شکاف، به ویژه برای نسل هایی که نه پهلوی را دیده اند و نه انقلاب را تجربه کرده اند، به سرعت به بی اعتمادی نسبت به کل روایت تاریخی می انجامد. در چنین وضعیتی، مسئله سفیدشویی پهلوی مطرح نیست. سخن از آن نیست که بحران ها و خطاهای ساختاری آن دوره نادیده گرفته شود یا انقلاب اسلامی به عنوان پاسخی تاریخی به آن وضعیت، زیر سؤال رود. سخن از «کامل بودن عناصر روایی» است. روایتی که قرار است باورپذیر، اقناع کننده و پایدار باشد، ناگزیر باید تمامی وجوه واقعیت را در خود جای دهد.

ادامه در صفحه ۷

عبور از دوگانه امنیت - انسانیت

زهرا شمیریانی
عضو شورای سردبیری

«نیم شب» محمد حسین مهدویان، در دل روایت جنگ ۱۲ روزه، از بازنمایی صرف بحران فراتر می رود و به قلمرویی قدم می گذارد که در آن، امنیت، اخلاق و امر انسانی نه در تقابل که در هم نشینی و تنش خلق معنا می یابند. فیلم، مسئله مهاجران افغانستانی بی هویت را از حاشیه احساسات یا کلیشه های تهدید محور بیرون می کشد و آن را به مثابه یک پرسش ساختاری و بنیادین امنیتی صورت بندی می کند. «نیم شب» را اگر صرفاً فیلمی درباره جنگ ۱۲ روزه بدانیم، به خطا رفته ایم. جنگ در این فیلم نه غایت روایت که موقعیت مکاشفه است؛ وضعیتی حدّی که در آن آنچه سال ها در سایه مانده ناگهان به سطح می آید. یکی از این امور مغفول حضور گسترده افغانستانی های بدون هویت است؛ جمعیتی معلق، نه کاملاً درون نظم رسمی و نه بیرون از آن که در شرایط عادی نادیده گرفته می شود و در لحظه بحران، بدل به مسئله می گردد. دستاورد مهم فیلم در اینجاست که مسئله را از دوگانه های ساده انگارانه می راند. «نیم شب» نه مهاجر افغانستانی را تهدید ذاتی تصویر می کند و نه او را صرفاً در مقام قربانی می نشاند. مسئله به دقت به جای «هویت قومی» بر «بی هویتی نهادی» متمرکز می شود؛ بر خللی که حاصل فقدان ثبّت، شناسایی و ادغام اجتماعی است.

فیلم نشان می دهد آنچه در زمان صلح به صورت تعلیق زیست می شود در وضعیت جنگی به متغیری فعال در معادله امنیت بدل می گردد. امنیت در این روایت نه امری انتزاعی که بر ساخته ای است متکی بر دیدن یا ندیدن. باین همه «نیم شب» عاقلانه از تقلیل روایت به منطق سردامنیتی پرهیز می کند. سکانس دخترپچه افغانستانی در بیمارستان که برای عمل تیروئید بستری شده یکی از نقاط کانونی فیلم است؛ جایی که روایت از سطح پرونده و مظنون به سطح بدن و رنج فرود می آید.

ادامه در صفحه ۷

فرهنگستان

شنبه
۱۸ بهمن ۱۴۰۴
۱۸ شعبان ۱۴۴۷
۷ فوریه ۲۰۲۶

شماره
۴ ۶ ۲ ۴
۸ صفحه
۱۰۰۰۰ تومان

FARHIKHTEGANONLINE
FARHIKHTEGANDAILY.COM

اولین دور مذاکرات ایران و آمریکا در عمان
پس از جنگ ۱۲ روزه و کودتای دی ماه تمام شد؛
تهران تأکید دارد برای سناریوی جایگزین آماده است

مذاکره در میدان

تحلیل متن و فرامتن ریزش ۲۰ درصدی رمزارزها

چه کسی بیت کوین را گشت؟

چشم ابراهیم روشن

اثر تازه یوسف حاتمی کیا نوید ظهور

یک کارگردان خوش تکنیک و عدالت خواه را می دهد

دکتر بیژن رنجبر در دوره توان افزایی بدو خدمت اعضای هیئت علمی:

نظام ارتقای مقاله محور
پاسخگوی دانشگاه
تمدن ساز نیست

معاون علوم تربیتی و مهارتی دانشگاه آزاد اسلامی در گفت و گو با «فرهنگستان»:

هزینه در حوزه فرهنگ
باید به موفقیت های
علمی منجر شود

نامه دکتر علی اکبر ولایتی

دبیرکل مجمع جهانی بیداری اسلامی

به دبیرکل حزب الله لبنان:

ایران برای مقابله

با هر تهدید خارجی

آماده است